

De post aan het begin van de eerste Wereldoorlog 1914-1918

Onze Deense medewerker Erling Berger heeft in de Nederlandse dagbladen van augustus 1914, dus vlak na het uitbreken van WO I, opgezocht welke gevolgen deze gebeurtenis voor de Nederlandse bevolking had. Weliswaar bleef Nederland neutraal maar uit onderstaande fragmenten wordt al snel duidelijk dat er grote onrust, zo niet paniek onder de burgers ontstond omdat men bang was dat het geld niets meer waard zou zijn. Zowel de PTT met als onderdeel de Rijkspostspaarbank, als de burgers wisten maar moeilijk met deze onzekerheid om te gaan zoals uit deze krantenberichten blijkt.

<p>Postkantoren.</p> <p>Aangezien vele post- en telegraafambtenaren als <u>militieplichtigen</u> zijn opgeroepen, waardoor personeelschaarste is ontstaan, zullen de bijkantoren aan den 's Gravendijkwal, Goudschesingel en Kruiskade met ingang 3 dezer reopenen zijn van 9 uur voorm tot 4 uur nam. en dan alleen voor de behandeling van spaarbankzaken.</p>	<p>Post en Telegraphie.</p> <p>De bijpost- en telegraafkantoren aan de Prins Hendrikkade, Calandstraat, Avenue Concordia, Nieuwe Binnenweg, Ruigoplaatsweg en Burgemeester De Roostraat alhier zullen met ingang van morgen vroo- loopig opengesteld zijn van 9 voorm. tot 4 uur n.m. en dan alleen voor spaarbankzaken en uitbetalingen ingevolge de Invalditeitswet.</p>
Rotterdamsche Nieuwsblad 4 August 1914	Nieuwe Rotterdamsche Courant 06-08-1914

Door de algehele mobilisatie in de zomer van 1914 waren zoveel personeelsleden aan de PTT onttrokken dat slechts enkele bijkantoren in Rotterdam geopend waren.

Het hoofdpostkantoor Rotterdam waarin ook de Spaarbank was gevestigd (1875 – 1923)

De run op de Rijkspostspaarbank.

In dagen van opwinding ziet men de menschen gewoonlijk bij intuïtie het meest verkeerde doen. Ondanks het feit, dat de Staat der Nederlanden aan den inleggers van gelden op de Rijkspostspaarbank de terugbetaling der gelden waarborgt (het staat met vette letters vóór in de spaarbankboekjes) en ondanks de in alle bladen gepubliceerde waarschuwing van den directeur der Rijkspostspaarbank, die nog eens den nadruk legde op door den Staat te allen tijde gegarandeerde terugbetaling der ingelegde gelden, houdt de stormloop op de loketten der postkantoren aan. Tot op het oogenblik der sluiting van het hoofdpостkantoor stonden de zenuwachtige menschen in lange rijen, honderden houders van spaarbankboekjes, gesticuleerend, pratend, betoogend met de opgeheven handen, waarin de aanvraagformulieren gekneld.

Er ontstond een stormloop op de Rijkspostspaarbank in Amsterdam uit angst dat het spaargeld niets meer waard zou zijn. Bij sluitingstijd stonden er nog rijen van honderden nerveuze spaarders.

Bankbiljetten.

Ambtelijk wordt het volgende medegedeeld:
„De Nederlandsche Regeering, vernomen hebbende, dat op verschillende plaatsen in het land eenig wantrouwen tegen de deugdelijkheid van de biljetten, door de Nederlandsche Bank uitgegeven, is ontstaan en dat vermoede-

delijk door een misverstand aan eenige **postkantoren** biljetten niet in betaling zouden zijn aangenomen, brengt ter openbare kennis, dat haar na onderzoek is gebleken, dat de soliditeit der biljetten van de Nederlandsche Bank boven elken twijfel is verheven en dat de Regeering aan al hare bureaux en kantoren de bankbiljetten tot de volle waarde in betaling aanneemt.

De Regeering heeft onmiddellijk maatregelen genomen, om aan het hierboven bedoelde misverstand aan enkele **postkantoren** een einde te maken.”

Doordat enkele postkantoren hadden geweigerd bankbiljetten aan te nemen, verspreidde zich het gerucht dat die waarde-loos dreigden te worden. De regering garandeerde echter de waarde van de biljetten en beloofde er op toe te zien dat alle postkantoren bankbiljetten van alle waarden dienden te accepteren.

Postzegels als betaalmiddel.

Met het oog op de moeilijkheid voor het publiek om bankpapier gewisseld te krijgen en anderzijds het bezwaar voor de winkeliers om voldoende wisselgeld in deze tijden beschikbaar te hebben, hebben eenige winkeliers in Den Haag zich bereid verklaard om ook postzegels in betaling aan te nemen. Men kan dan aan de postkantoren voor bedragen van f 10 f 25 enz. postzegels koopen en men heeft dus geen moeite met het wisselen van bankbiljetten.

Er was gebrek aan muntgeld. Sommige Haagse winkeliers accepteerden postzegels in plaats van munten. Muntgeld was zo aantrekkelijk omdat de PTT het nodig had om kleine pensioenen uit te keren en particulieren wilden het graag omdat munten zilver bevatten die ze waardevoller maakten dan bankbiljetten.

Ons postkantoor en de bankbiljettenpaniek.

Wij aarzelen niet te verklaren dat de leiding van het Amsterdamsche postkantoor en dus, zoo die in handen van den directeur van het postkantoor is een van de voornaamste oorzaken is van de bankbiljetten-krisis in Amsterdam.

Zijn maatregelen om bankbiljetten te weren, zijn volkomen gebrek aan medewerking ten einde het vertrouwen te doen terugkeeren zijn ergerniswekkend geweest — om geen sterkere uitdrukking te gebruiken.

Van den aanvang af is de bankbiljettenvrees, de bankbiljetten-afkeer in het Amsterdamsche postkantoor gekweekt en gevoed. Alle pogingen om verbetering te krijgen, om medewerking te krijgen bij de bestrijding van de bankbiljettenvrees zijn afgestuit op onverschilligheid.

Mededeelingen waarin vertrouwen in het bankpapier werd uitgesproken, werden in het telegraafkantoor voor de loketten gehangen — in hetzelfde gebouw ontbraken, trots verloogen, die mededeelingen voor de postloketten.

Zelfs heden nog, nadat dergelijke praktijken — de omschrijving van het soort praktijken houden wij in de pen — reeds gesignaleerd zijn geworden en algemeen afgekeurd, kon een burger, die een postwisseltje van f 20.40 kwam innen, het hoonende en onbehoorlijke antwoord krijgen: heeft u van een bankbiljet van f 1000 terug?

Wij hebben ons tot den directeur van het postkantoor om inlichtingen gewend, die ons kortweg verklaarde: „het zijn kletspraatjes.” Maar het zijn geen kletspraatjes. Wij weten dat dit o.a. geschied is met den looper van een firma, wier naam wij gaarne aan het Postkantoor willen noemen en genoemd zouden hebben, als de directeur cenig belang in de „kletspraatjes” stelde.

Wij kunnen dit bevestigen uit een feit, dat ons van nabij bekend is. Een dame kwam in het postkantoor in de Tweede Oosterparkstraat gistermiddag vijf-en-twintig gulden van de Rijkspostspaarbank halen. De ambtenaar vroeg haar daarop „Hebt u van honderd gulden terug?” Het antwoord was natuurlijk, dat als zij honderd gulden had, zij geen vijf-en-twintig van de spaarbank behoefde te halen.

De PTT werd verantwoordelijk geacht voor de bankbiljetten-crisis. Door te weinig bankbiljetten in omloop te brengen veroorzaakten ze onrust. Met het muntgeld ging het nog slechter. Hier een paar voorbeelden van lomp gedrag op het postkantoor.

100 jaar Rijkspostspaarbank
EERSTE DAG VAN UITGIFTE

100 Jaar Rijkspostspaarbank 1881 - 1981

Het volk : dagblad voor de arbeiderspartij 06-08-1914

Ons postkantoor en de bankbiljettenpaniek.

Een van onze redacteuren verzond gister een postwissel van f 7.50 en wilde daarvoor een bankbiljet van f 25 in betaling geven. De bedienende juffrouw weigerde met de woorden: „ik heb niet”. Dit gebeurde terwijl de persoon die vóór ouden zagsman bedienend werd, ongeveer 30 gulden in zilver had neergeteld, waar onze zagsman bijstond. Terwijl hij dus de juffrouw de f 30 zilver had zien oprapen, loog zij hem toch voor de drie rijksdaalders, die met een briefje van tien het bedrag dat hij terug moest hebben, uitmaakten, niet te hebben. Dit gebeurde aan het postkantoor Bilderlijkstraat. Inderdaad, de postkantoren hebben veel schuld aan de vrees voor de waarde van het papieren geld die ontstaan is.

Een ander voorbeeld van de angst voor bankbiljetten.

09-08-1914

HOOFDBESTUUR DER
POSTERIJEN EN TELEGRAPHIE.

De directeur-generaal der posterijen en telegraphie maakt bekend:

dat de uitbetalingen aan de postkantoren in de tegenwoordige omstandigheden niet zoo geregeld als anders kunnen plaats hebben. De welwillendheid en de medewerking van het publiek worden mitsdien ingeroepen om de uitvoering van den dienst der betalingen zoo min mogelijk te bezwaren en genoeg te nemen met eenig uitstel, als dit soms onvermijdelijk noodig is, of te voldoen aan de vraag om het te ontvangen bedrag aan te vullen met zooveel geld als noodig is om met een bankbiljet te kunnen betalen, indien niet genoeg specie en klein bankpapier in de kas van het kantoor mocht voorhanden zijn.

Aan klachten over niet coulante uitbetaling kan thans niet het gebruikelijke gevolg gegeven worden, daar het groote aantal kleine bedragen, te betalen aan onbemiddelde menschen, o.m. wegens ouderdomsrente, er toe noopt om den beschikbaren voorraad specie niet geheel uit te putten.

Aan de directeuren der postkantoren kan derhalve niet worden gelast alle betalingen steeds in specie of zelfs in precies afgestemd geld te doen

De PTT-directie legt uit waarom uitbetalingen niet altijd volgens de regels zouden kunnen verlopen. Speciaal kleine pensioenen die alleen in muntgeld kunnen worden uitbetaald leveren problemen op.

Verkeer met Duitschland.

De *N. Arnh. Ct.* schrijft:

Sedert eenige dagen, meert aan de Rijnkade te Arnhem een motorboot, der douane die de Nederlandsche vlag met de woorden „Nederlandsche Posten” voert. Het is de boot, welke de Duitse post brengt, waarvan men een week lang verstoken bleef.

Woensdagmorgen zijn wij eens een kijtje gaan nemen bij de aankomst der booten. Er kwam een zeer omvangrijke post aan, die tusschen de 300 à 400 zakken telde; niet één maar twee booten vervoerden thans de post. Onmiddellijk na aankomst werden de postzakken gelost en op wagens geladen.

.....

De toes..... is na de opheffing van den treinenloop tusschen Emmerik en Arnhem aanvankelijk deze geweest, dat het vervoer per post enkele dagen geheel stil lag. Daarna werd éénmaal daags de post voor Duitschland door het postkantoor Arnhem met een auto naar Emmerik gebracht en de post

Bij het uitbreken van de oorlog werd de treinverbinding Arnhem – Emmerich gestaakt. Post bestemd voor Nederland bleef daardoor liggen en moest per boot van Emmerich naar Arnhem worden gebracht. Na verloop van tijd werd post vanuit Nederland per auto naar Emmerich vervoerd.

De maildienst nog niet gestaakt.

— Uit Rotterdam meldt men ons:

Donderdagmorgen vertrekt een stoomschip van de Harwichlijn van den Hoek van Holland naar Harwich. Hiermede zullen echter alleen Engelsen en Amerikanen worden vervoerd.

Omdat de normale routes Van Oostende en Calais naar Engeland en Amerika zijn geblokkeerd door de bezetting van België en Noord-Frankrijk vertrekken de schepen met (post voor) bestemmingen overzee vanuit Hoek van Holland.

Een brief uit 1917 van Amsterdam naar St. Gallen in Zwitserland. Normaal gesproken zou die moeten zijn gecensureerd in Emmerich maar omdat beide landen neutraal waren kon deze brief zonder censuur worden besteld.